

Kristne Friskolers Forbund

TLF 22 82 35 80 E-POST: POST@KFF.NO. STORGATA 10 B, 0155 OSLO

postmottak@kd.dep.no

Høringssvar

Kristne Friskolers Forbund har utarbeidet høringssvar på høringen om forslag til regler om avverging av skade og bruk av fysisk inngripen i ny opplæringslov og privatskoleloven, men dessverre ble dokumentet ved en feil ikke innsendt i nettskjemaet som planlagt 29.09. Hvis det er mulig, ber vi om å få uttalelsen nedenfor tatt med blant høringssvarene. Hvis det ikke er mulig, så er det ikke mulig.

Med vennlig hilsen

Helge Vatne

Fung. generalsekretær i Kristne Friskolers Forbund

Høringssvar om forslag til regler om avverging av skade og bruk av fysisk inngripen i ny opplæringslov og privatskoleloven

Kristne Friskolers Forbund (KFF) takker for anledningen til å legge fram vår høringsuttalelse om forslaget. Vi legger i vårt svar særlig vekt på de særskilte forhold som vil gjelde skoler godkjent etter privatskoleloven, heretter kalt friskoler. KFF organiserer til sammen ca 120 grunn- og videregående skoler godkjent etter privatskoleloven. KFF er i løpende kontakt med våre medlemmer om utfordringer knyttet til blant annet skolemiljø og legger til rette for økt kunnskap på området gjennom behandling av temaet på felles samlinger.

KFF drifter et internkontrollsystem, IK-friskole, som legger til rette for at skolene kan oppfylle kravet om internkontroll etter privatskoleloven § 5-2a. Mer enn 80 % av alle friskoler benytter dette systemet. KFF ser at volumet på skolenes internkontroll er i rask økning fordi skolen stadig får nye lovbestemmelser med tilhørende krav til dokumentasjon. Det er etter vår mening helt på det rene at dette lovforslaget vil gi skolene merarbeid til dokumentasjon og kontroll som går ut over skolens kapasitet til å møte den enkelte elev.

Om beskrivelse av maktbruk i høringsnotatet.

Etter lovforslaget som legges fram, vil et fysisk inngrep som i praksis ofte kan løse en sak der og da, medføre rapportering oppover i systemet, rapportskrivning, kontakt med hjemmet og høring av eleven. KFF mener at de formelle kravene her ikke bare vil føre til økt arbeid, men også økt sannsynlighet for at ansatte i større grad vegrer seg for å gripe inn i situasjoner som de ellers burde gjort.

KFF er helt enig i at antall tilfeller med fysisk maktbruk bør være så få som over hode mulig. Vi mener at våre skole-medlemmer allerede driver et systematisk skolemiljøarbeid som bidrar til å forebygge bruk av fysisk makt. Godt forebyggende arbeid for å sikre at alle elever har det trygt og godt slik opplæringsloven kapittel 9A forutsetter, er et langt bedre virkemiddel for å redusere bruk av fysisk makt enn å ha ordninger hvor formelle krav til å bruke fysisk makt fører til at skolens ansatte vil vegre seg fra å gripe inn der det ellers burde vært gjort.

KFF deler som sagt oppfatningen som Kunnskapsdepartementet (KD) viser til i innledningen i høringsnotatet om at det må være et mål å unngå bruk av fysisk makt i skolen, og videre at det vil oppstå situasjoner der ansatte i skolen bør bruke fysisk makt mot elever. Vi er tvilende til at et formalisert lovverk er det beste for elevene. KFF ønsker derimot gode og praktiske rettleidninger både i forhold til forebygging og om hvordan fysisk makt kan praktiseres når det er helt nødvendig. Økt kompetanse på dette område vil vi ønske velkommen.

KFF legger til grunn at KD mener fysisk maktbruk i visse situasjoner faktisk er riktig og nødvendig og i samsvar med å drive god skole. Det handler blant annet om hensynet til alle elever, ikke bare de det gripes inn i forhold til, og ansatte skal ha trygge og gode vilkår i skolen. KFF mener at lovforslaget ikke hensyntar at fysiske inngrep svært ofte handler om å beskytte andre elever enn de som utagerer. Lovforslaget er kun opptatt av hensynet til den som utsettes for inngrep. Denne formen for ensidighet reflekterer ikke det ansvaret som skoledrift innebærer.

Høringsnotatet gir en beskrivelse av hvordan inngrep skal utføres og har konkrete eksempler. Disse beskrivelsene er svært formalistiske og avspeiler i liten grad realitetene. Notatet beskriver en ganske finmasket matrise for dosering av inngrep. Dette er ikke den reelle situasjonen i mange av de tilfellene ansatte må gripe inn. Det ligger også implisitt i disse beskrivelsene at det i konkrete saker vil bli gjennomført denne formen for vurderinger av en situasjon hvor man ettertidens lys og med god tid kan felle en dom over om den ansattes inngrep var korrekt eller ikke.

KFF legger til grunn at bestemmelse om nødverge og nødrett fortsatt vil gjelde også i skolen. Situasjoner hvor det er nødvendig å gripe inn, oppstår ofte uten særlige forvarslar. Normalt vil det være svært liten tid til å vurdere situasjonen. Det kan dreie seg om noen sekunder. Det er da selvsagt en styrke at ansatte er trent i dette temaet, men det kan gjøres uten at det hjemles i lov.

Rettspraksis viser at både for sivile personer som handler etter lovbestemmelsene om nødverge og nødrett, men også for personell som for eksempel politi som er utdannet for å kunne bruke fysisk makt og har annen hjemmel for maktbruk, tas det hensyn til det emosjonelle elementet i situasjonen. En person som blir skremt, redd eller truet, vil uansett trening og opplæring måtte handle uten å vurdere alle kriterier som høringsdokumentet setter opp. Når rettspraksis gir rom for at selv spesielt utdannet personell påvirkes av det emosjonelle elementet i en situasjon, bør det også anerkjennes i skolen.

KFF mener at situasjonsbeskrivelsene i høringsdokumentet ikke er særlig praksisnært og ikke reflekterer den reelle situasjonen som kan oppstå også i skolen. Det kan ikke ventes at en ansatt som heller ikke har det som yrke å utøve fysisk makt, på få sekunder og i en skremmende situasjon skal blant annet vurdere om hvem eller hva som er truet, om hva som er minst inngripende i situasjonen og om inngrep kan eskalere situasjonen. Dette er det fullt mulig å rette opp i gode veiledninger og opplæringsprogram.

KFF oppfatter at KD med lovforslaget og sin forståelse begrenser ansattes mulighet til å gripe inn fysisk sett i forhold til det som følger av nødverge og nødrett (§§ 17 og 18 i straffeloven). Vi mener det er nødvendig med en tydeligere avklaring på dette området, særlig når det skrives følgende i høringsdokumentet: «Dersom et fysisk inngrep går ut over det som er tillatt i medhold av lovforslaget, vil det kunne regnes som en krenkelse etter skolemiljøreglene.»

Egne bestemmelser i privatskoleloven vs. henvisning til opplæringsloven.

KFF mener at det er en inkonsekvens at forslagene til lovendringer i prop. 57 L (2022 – 2023) fortsatt legger opp til at privatskoleloven i § 2-4 skal vise til den nye opplæringsloven kapittel 12, mens KD på dette helt tilgrensende område vil ta inn egne bestemmelser i privatskoleloven som er tilnærmet de samme som forslaget til bestemmelser i opplæringsloven.

Det er slik vi forstår det, ingen grunn til at praksis skal være ulik i offentlige skoler og private skoler med rett til statsstøtte. Problemstillingen med at det vises til «kommune og fylkeskommune» i stedet for skoleeier, er løst med forslaget til klargjøringen av hvordan kapittel 12 i forslag til ny opplæringslov skal leses for en friskole. Der framkommer det at «kommune og fylkeskommune» skal forstås som friskolens styre. Det samme kunne vært gjort gjeldende for dette lovområdet.

Spesielt om skoler godkjent etter privatskoleloven.

I notatet og lovforslaget har KD husket å nevne at eierforholdet er annerledes for skoler godkjent etter privatskoleloven enn for kommunale skoler. Denne «likebehandlingen» glipper når vi kommer til det substansielle.

KD skriver til slutt i kapittel 4.6 følgende: «I noen tilfeller kan det i tillegg være behov for å få inn annen kompetanse enn det den enkelte skolens personale har, for eksempel fra PP-tjenesten og andre fagmiljøer i kommunen og fylkeskommunen.»

Kapittel 4.7 avsluttes med en lignende setning: «Kommunen eller fylkeskommunen må sørge for å innhente den fagkompetansen som trengs.»

I disse tilfellene klargjøres det ikke hvordan friskoler skal innrette seg.

I merknadene til de enkelte paragrafer i kapittel 6.1 og 6.2 gis det ganske grundige merknader knyttet til opplæringslov-forslaget, mens det under privatskolelov-forslaget bare skrives at styret har ansvaret, og ellers er det bare en henvisning til kapittel 6.1.

KFF sin erfaring er at friskoler ikke får de samme tilganger til kommunale fagressurser som kommunale skoler. Kommunale faginstanser som KD viser til, svarer ofte at de ikke har forpliktelser utenom kommunens eget behov. Det gjelder også PPT, som i mange tilfeller ikke vil følge opp friskoler utover det PPT er pålagt når det gjelder utredning av enkelte elever som kan ha behov for spesialundervisning.

KFF ber derfor om at KD klargjør det kommunale ansvaret også overfor private skoler med rett til statstilskudd. Vårt krav om likebehandling er basert på at valg av friskole ikke bør føre til at den valgte skolen, og dermed elevene, mister tilgang på ressurser fra andre fagfelt i kommunen.

Om ny § 13-10a Plikt til forebygging.

KFF mener at skolene etter gjeldende lovgivning, ref. § 12-2 og 12-3 i ny opplæringslov som også vil gjelde friskoler etter ny henvisning til kapittel 12 i opplæringsloven i privatskoleloven § 2-4 når endret privatskolelov trer i kraft, er pålagt å arbeide systematisk med elevmiljøet og at dette både direkte og indirekte bidrar til å redusere i første omgang fysisk utagering og i neste omgang redusere behovet for fysiske inngrep.

Vi mener derfor det er unødvendig kompliserende å sette krav i lovverket til kontinuerlig og systematisk arbeid spesielt rettet mot at det kan oppstå situasjoner der bruk av fysisk makt er aktuelt. KD varslers at det vil komme veiledning til lovendringene dersom de blir vedtatt. Vi ønsker en praktisk, konkret og jordnær veiledning velkommen. Kapittel 12 ivaretar også at dette er styrets ansvar i og med at «kommune og fylkeskommune» tolkes som skoleeier og at styret for en friskole opptrer som skoleeier.

KFF mener at en egen lovbestemmelse om kontinuerlig og systematisk arbeid spesielt på dette området (ny § 3-10a) er unødvendig byråkratiserende.

Om ny § 3-10b Fysiske inngrep for å avverge skade.

I paragrafen er det benyttet «kan». KFF mener det ville vært klarere å bruke begrepet «har rett til». Loven bør gi ansatte en rett. Denne retten får de under et betydelig ansvar. Det framkommer også av loven. I notatet er det flere steder benyttet «bør». Hvis KD mener at det er situasjoner hvor ansatte bør gripe inn, bør ansatte gis en rett til slik inngripen.

Loven har imidlertid en formaning som er i konflikt med formuleringen «kan gripe inn». Det gjelder andre ledd hvor det står at det vil være en klar forsømmelse av skolens plikt til å yte nødvendig omsorg, ikke å gripe inn. Her sender loven en «svarteper» til skolen, hvor skolen blir skyldig i en forsømmelse fordi ingen fant at de på hensiktsmessig måte kunne gripe inn, noe heller ikke loven pålegger den enkelte ansatte. Lovformuleringen gir her et ansvar uten å gi skolen verktøy til å kunne oppfylle kravet.

KFF foreslår at siste del av første ledd andre punkt strykes fordi skolen likevel er pålagt å legge til rette for et godt skolemiljø, og skolen er etter dagens kapittel 9A i opplæringsloven pålagt å aksjonere og legge til rette for et godt skolemiljø.

Om ny § 3-10c Dokumentasjon og meldeplikt.

KFF mener skolene kan leve med § 3-10 c og at denne er i samsvar med hva skolene gjør i dag i slike tilfeller, men det må være opp til skolen å vurdere når dokumentering er nødvendig. Vår erfaring er også at skolene i saker av betydning følger opp dette. Loven viser til «eleven», og vi antar at det her menes eleven som det er grepet inn mot. Skolen har i mange tilfeller også elever som er rammet av elevens vold. Disse må også håndteres av skolen i lys av dagens kapittel 9A og helt generelt av hensyn til barn og unge som kan være hardt rammet av andre elevers utagering. Eksempelvis bør også disse elevene få si sitt syn på saken. Det mener vi skolene sørger for med hjemmel i eksisterende lovverk.

Mangler i forslaget og utredningen om forslaget

Høringsnotatet side 11 omtaler tilsvarende lovverk i de andre nordiske landene. Det er opplyst om lovgivningen i Finland at rektor og/eller lærer kan bruke maktmidler for å effektivere en utvisning. I det siterte lovverket er det begrensninger for hvor langt skolens ansatte kan gå i et slikt tilfelle.

Vi oppfatter at dette i dag ikke er tillatt i norsk skole, og blir heller ikke tillatt om de foreslåtte lovendringer blir vedtatt. Det hadde vært av interesse å vite hva KD mener en skole/skoleledelse henvises til å gjøre når en elev som er utvist fra skolen i kortere eller lengre tid, likevel møter på skolen.

Så langt vi forstår, må skolen anse at vedtaket ikke kan gjennomføres. Alternativt er skolen henvist til å kontakte politi. Vi konstaterer at det ofte er et godt samarbeid mellom skoler og lokale politimyndigheter, men vi vil tro at effektivisering av et utvisningsvedtak fattet etter skolens reglement, ikke vil ha høy prioritet hos politiet. Videre oppfatter vi at inngrep fra politiet i en skolesituasjon lett kan eskalere en situasjon. Det er det eksempler på blant annet i en pågående sak i Mo i Rana kommune.

KFF ber KD om å klargjøre hvilken myndighetsutøvelse skolen kan benytte i en tilsvarende sak.

Når det gjelder Sverige, ser det ut til at rommet for bruk av fysisk makt er noe større enn det legges opp til i lovforslaget som er på høring. Den svenske juridiske veiledningen som høringsnotatet viser til, omfatter slik vi oppfatter det, eksempler på inngrep som ikke vil være tillatt etter foreslått regelverk i Norge. Videre tar den svenske rettleiingen høyde for at inngrep ofte er svært spontane. Videre kommer det tydelig fram at man skal hensynta forholdet til alle elever og ikke bare den eleven som det gripes inn i forhold til. Dette har vi påpekt som svakheter i høringsnotatet.

Vi siterer fra den svenske veiledningen:

Det behöver finnas utrymme för snabba bedömningar vid hantering av en plötsligt uppkommen och i vissa fall akut situation. Det är viktigt att beakta vad som är gynnsamt för alla elever och ett fysiskt ingripande kan till exempel förhindra att en elev skadar en annan elev. Detta behöver tillsammans med andra omständigheter beaktas vid bedömningen av om ett fysiskt ingripande i det enskilda fallet var berättigat givet omständigheterna

Denne teksten er så godt som ordrett hentet fra svensk prop. 2021/22. Vi oppfatter at veiledningen og prop. 2021/22 gir en ganske god veiledning til skolen, og at dette gir et noe videre rom for inngrep i svenske skoler enn det som følger av dette KDs forslag til lovendringer i Norge.

Proposisjonen som eventuelt kommer om lovendringene, bør de ovenfor nevnte forholdene bedre.